

אגף שטחים פתוחים - חטיבת תו"פ רשות הטבע והגנים

02/08/2009

לכבוד :

אפרים שלאין - מנהל אגף בכיר (תכנון תשתיות) ומתכנן הות"ל, מינהל התכנון

הנדון: התייחסות לוועדת העבודה בנושא קידום אתרים לאנרגיה סולארית

בהמשך לישיבה שהתקיימה ב 29 ליוני רשות הטבע והגנים רואה חשיבות רבה בקידום פיתוח והשימוש באנרגיה סולארית. אנו סבורים שיש צורך בגיבוש במדיניות כוללת מושכלת וזהירה ומברכים על הפגישה והתהליך לגיבוש המדיניות. ריבוי הבקשות, חוסר בניסיון מעשי בתחום וההשלכות הצפויות מהמתקנים על הסביבה בעיקר מהיקף השטחים הנדרש למימוש היעדים מחייבים מדיניות ברורה קיימת.

כל מדיניות שתגובש באשר למתקנים שאינם בגדר שימוש משני למבנים קיימים חייבת ליצור כלים משפטיים /תכנוניים למניעת מצב של אישור שטחים רבים בתכניות שלא ימומשו על ידי היזמים מסיבות שונות וחסירת האפשרות לשימוש בכך ככלי לשינוי ייעוד לשטחים חקלאיים.

התייחסות זו היא חלקית וראשונית והיא מבוססת על מה שהיה בדיון. יש לציין כי לא קיבלנו העתק של החומר שעלה בדיון כך שקשה לנו להתייחס לדברים.

השפעות מתקנים סולאריים על שטחים פתוחים והסביבה

בהתבסס על הידע המצומצם הקיים היום בעולם נראה שההשפעה של מתקנים אלו על הסביבה היא במספר תחומים - תפיסה פיזית של שטחים פתוחים נרחבים, חשש לפגיעה ברצף שטחים פתוחים החיוני כמעברים אקולוגיים ולמטיילים ובעיית נצפות. לחלק מהמתקנים ההשפעה הסביבתית המשמעותית ביותר עלולה להיות דווקא מהתשתיות הנלוות כמו לדוגמה מערכת ההולכה. לכן, יש לבחון כל בקשה לאור פרמטרים אלו.

אגף שטחים פתוחים - חטיבת תו"פ רשות הטבע והגנים

בעניין הנצפות - אחרי התחנה הראשונה שתוקם הנימוק שזה יפה לראות את החווה כבר לא יהווה תשובה לנושא בנושא האקולוגי אנו לא יודעים מה מידת השינוי מקומי עקב פעילות אינטנסיבית של האדם והכנסת כמויות גדולות של מים תחנות הגיבוי שנדרשות וכד' .
לאור החשש הגדול שעלה בארה"ב (מדינה ללא מצוקת קרקע כשלנו) ביחס לתמורה של מתקני עתירי שטח אלו ביחס לתועלת שלהם ולאור לחצי הציבור קיבל הממשל בארה"ב החלטה לעצור באופן זמני באמצע 2008 את הטיפול בבקשות לקרקע לפרויקטים הסולאריים בשל החששות של השפעתם הסביבתית

<http://www.telegraph.co.uk/earth/earthnews/3345683/US-halts-solar-energy-projects-over-environment-fears.html>

להערכתם יש צורך בבחינת השפעות אפשריות של המתקנים וקווי ההולכה על החי והצומח, סוגיית אספקת המים (בתחנות תרמו סולאריות נדרשות כמויות משמעותיות של מים), סוגיית שיקום הקרקע לאחר השימוש (לתחנות היום יש אורך חיים צפוי של עד 30 שנה).

התייחסות לפי סוגי המתקנים

1. **מתקנים פוטו וולטאים על גגות מבנים** – יש מקום לעודד שימוש בטכנולוגיה זו העושה שימוש מושכל בניצול קרקע ובינוי קיים בהתאמה למדיניות ברת קיימא. מכיוון שמבנים אלו בהרבה מהמקרים מרוחקים מנקודות פיתוח או מהישוב יש לתת את הדעת על הנצפות של הגגות (חזית 3) . בהרבה מהמקרים אנחנו משקיעים מאמצים רבים למזג את המבנה אם הסביבה הקיימת כך שיש לקחת בחשבון את השפעת המתקנים במקרים רגישים. כמו כן יש לדאוג כי התקנים האלו לא יוקמו על מבנים שלא הוקמו כדין בהיתר. ולא על גבי מבנים בשימוש חורג.
כן, יש לעודד קירוי חניונים לבחון קירוי במאגרים וכד'
על מנת לעודד שימוש במבנים יש להרחיב את סל התמריצים.
יש לאפשר מתקנים אלו גם מעבר לשימוש העצמי.

לסיכום בכפוף למגבלות שהוזכרו יש לאפשר למתקנים אלו את המסלול הירוק והמהיר והקל ביותר.

אגף שטחים פתוחים - חטיבת תו"פ רשות הטבע והגנים

2. **מתקנים תרמו סולאריים גדולים.** באופן עקרוני בשל מצוקת הקרקע יש למקם מתקנים אלו רק בדרום הארץ. מקובלת עלינו הקביעה כי יש במלאי 4-5 מתקנים גדולים מאוד (אשלים, דימונה, צומת הנגב, ערד, תמנע) שיעילות הפקת החשמל שלהם ביחס לשטח מעלה בספק את יעילותם ומנגד ברקע או רואים כי הטכנולוגיה מתחדשת ולכן לדעתנו אין להקצות שטחים נוספים עד שיצטבר ניסיון מינימאלי בתחום והשטחים שכבר הוצעו יגיעו לכלל מימוש. אנו מקבלים את האמירה כי אחת ההשפעות הגדולות ביחס של עלות ותועלת ופגיעה נופית היא מערכת ההולכה של החשמל מחוץ לאתר למערכת הארצית.

יש להבטיח כי שטחים שהוקצו ליזמים לצרכי תחנות אלו ישמשו בפועל ויוגבלו אך ורק לצורך זה. במידה ומסיבה כל שהיא לא קם אתר או נסגר או מתבטל הקרקע צריכה לחזור ליעודה המקורי!!!! והשטח משוקם הדבר צריך להיות מובטח בכל דרך שהיא סטטוטורית או חוזית. אנו לא נתמוך בכל "פעילות משלימה" על מנת לפצות הפסדים בהקמה או יצור החשמל.

3. **מתקנים פוטו וולטאים (לא על גגות מבנים).**

בשטחי תעשייה ותעסוקה – ככלל אנו לא רואים בעיה לקדם הליך מזורז להקמתם של מתקנים אלו בשטחים המיועדים לתעסוקה ותעשייה אולם יש לבחון כל מקרה לגופו – ראשית נושא ההולכה של החשמל, לראות האם יש צורך בקווים נוספים וכד'. שנית יש לערוך פרוגרמה עדכנית לשטחים אלו ולנסות לצפות את הביקוש לשטחי תעשייה/תעסוקה אלו בעתיד. גם שטחי התעסוקה הם בהרבה אזורים מוצר בחסר (אנו רואים זאת בכמות התוכניות שמבקשות להוסיף שטחי תעסוקה). ואנו לא רוצים לראות אותנו במצב של הקצאת שטחי תעסוקה רבים נוספים בגלל שהם נתפסו ע"י מתקנים אלו.

יש לייצר תמריצים לשימוש בגגות מבנים קיימים ושיוקמו באזורים אלו.

בקרע חקלאית / שטח פתוח וישובים כפריים - במתקנים אלו אנו רואים את מירב הבעיות והמורכבות של אותו מסמך מדיניות.

מצוקת הקרקע במדינה – רשות הטבע והגנים נמצאת בשנים האחרונות בלחצים כבדים לאיתור שטחים להגדלת השטח החקלאי המעובד. תוספת שטחים אלו באה על חשבון שטחים רגישים ביותר המקודמים בתוכניות כשטחים לשימור לכן לא ברור לנו מה משמעות השינוי של שטחים חקלאיים למתקנים פוטו וולטאים והליך זה צריך שיהיה בזירות רבה.

אגף שטחים פתוחים - חטיבת תו"פ רשות הטבע והגנים

מדיניות זו דוגלת הפיזור היצור החשמל ויש לבחון את הכדאיות בכך. ישנם מספר צורות לאותו פיזור בסקטור החקלאי. האחת במתחמים גדולים של 500 ד' או חלוקה של אותם 500 ד' או יותר במספר משקים שונים. בפתח הדברים נציין כי מגזר זה (למעט הקיבוצים) פועל ע"פ עקרון שוויון הזכויות וקשה לאחד זכויות או מיזמים משותפים למספר משקים. (ראה רפורמה בענף ההטלות). לכן יש חשש כי מוסדות התכנון לא יוכלו להקים מנגנון שיגביל את הדונמים שניתן למושב להמיר לשטחים להפקת אנרגיה. כך שיכול להיות שלא יהיה מנוס מהחלוקה המפוזרת. בסקטור העובד בצורה של "תקדימים" יש לבחון כל הצעה כאילו מספר רב של משקים ירצה לממש את הזכות. כל זה מול המצוקה בקרקע חקלאית לעיבוד המעלה שאלות לגבי תפיסה זו של הפקת אנרגיה.

יש לבדוק את התמורה של שטחים אלו למשק החשמל (האם הם יכולים להקטין את היצור בתחנות החשמל הגדולות ? כל עוד אין אגירה.

מספר נקודות לחשיבה

1. לא לאשר מתקן ליישוב שאין לו תוכנית סטטוטורית למיצוי כל זכויות הבינוי של הישוב
2. יש לאשר בקשות כאלו רק לאחר סקירה ובדיקה של רגישות השטחים במרחב (בכל הקשור לערכי טבע נוף מורשת ורצף שטחים פתוחים).
3. לבחון את קווי ההולכה וכד'
4. לנסות להצמיד את המתקן ליישוב
5. לקבוע מנגנון כי הקרקע חוזרת ליעודה החקלאי ונקייה מכל הפרה ברגע שהפרויקט מספיק ליצר חשמל.
6. לא יותרו שימושים תומכים ליצור חשמל (לאזן השקעה כלכלית)
7. אין ליישוב דרישות עתידיות להגדלת השטח החקלאי / הנחלות או המשבצת
8. להגביל את מספר הדונמים המכסימלי שיישוב יכול לנצל להפקת האנרגיה.
9. לבדוק את נושא דרכי הגישה.
10. יש לאסור על הקמת מתקנים אלו במכלולי נוף תמא 35 או שטחים רגישים בתמ"מ
11. לבחון גם שטחים חקלאים מחוץ למשבצת החקלאית של הישוב. כולל התאמת החלטת ממ"י
12. לעודד תוכנית אנרגיה לכלל המועצה האזורית שתראה את הולכת החשמל רמת הניצול ותאתר בתוך המועצה את השטחים הטובים ביותר.

הליך תכנוני

אגף שטחים פתוחים - חטיבת תו"פ רשות הטבע והגנים

- בהתאם לשונות הגדולה בין המתקנים או חושבים שנכון לפצל את נושא ההליך התכנוני ל 3 חלקים :
1. מתקנים סולאריים גדולים – להם יש כבר איתור לאשלים ותמנע מקודמות ותוכניות מתאר ארציות כך שאין מקום בשלב זה להליך תכנוני .
 2. מתקנים פוטוולטאיים על גגות מבנים – או רואים מקום לקדמם גם בהליך של תקנות (כפי שנעשה) .
 3. מתקנים פוטוולטאיים / סולריים בינוניים / קטנים (בישוב הכפרי) לאור מורכבות הנושא והשונות בין אזורי הארץ, והדגשים לתכנון וכד' – לקדם בתמ"א ארצית .
 4. מתקנים פוטוולטאיים ביעוד מלאכה/תעשייה אכסנה, לוגיסטיקה וכו'- בשל הצורך בראיה כוללת של הצרכים , עדכון פרוגראמה וצפי ביקוש אנחנו חושבים שגם אם יוחלט לאפשר בהליך של היתר זה צריך להיות באישור ועדה מחוזית לאחר שבחנה את **ההצטייה היבטים** והצרכים

לדעתנו יש לקבל את אישור הוולקחשפ למתקנים החלים על קרקע חקלאית . לדיונים אלו יש להכין מראש חומר מתאים הבודק האם ניתן לוותר על שטחים גדולים אלו משטחי השטח המעובד של הישוב וכד'

יש לדאוג כי הוראות תוכניות ותקנות יבטיחו את סילוק המתקנים בגמר השימוש.

בכבוד רב
ניר אנגרט, הלל זוסמן